

the above term. A special article of the Criminal Code of Ukraine, which regulates this issue, contains only the general characteristics of such an act, and the features and criteria for its application are left to the discretion of law enforcement agencies. Given the particular circumstances of each case, they must conclude as to whether the actions of the person contained an urgent need to act risky, whether it was possible to achieve the same goal in a less risky or non-risky way was impossible.

The authors also emphasize that in order for an act to be qualified as being committed in conditions of justified risk, it is necessary that a specific life situation testifies to it, and the person acts only to achieve a socially useful goal. It should be noted that in such a situation, the goal set by the subject could not be achieved in any other way, avoiding the risk, and the actions of the person must be commensurate with the danger in which the interests protected by law. In addition, the authors consider the relationship between the concepts of "extreme necessity" and "action associated with risk", highlight their common features and analyze the differences. Thus, in case of extreme necessity, a person does not have the opportunity to choose another behavior other than one that harms law enforcement interests. Failure to perform a risk act will not necessarily cause harm at all. In addition, the risk can be considered justified if there is an opportunity rather than an obligation to achieve a socially useful goal.

Keywords: *justified risk, necessity, criminal illegality, medical worker, health.*

УДК 343.6

DOI 10.31733/2078-3566-2021-1-228-234

Артем ГОГА®
(ГУНП в Дніпропетровській області)

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КРИМІНАЛЬНІ ПРОСТУПКИ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

Стаття присвячена ретроспективному аналізу відповідальності за кримінальні проступки проти життя та здоров'я особи. Висвітлено історичний розвиток законодавства у сфері відповідальності за кримінальні проступки проти життя та здоров'я особи з часів звичаєвого права й до теперішнього часу. Акцентовано увагу на необхідності перегляду виду покарання та віднесення окремих кримінальних проступків до злочинів.

Ключові слова: *кримінальний проступок, відповідальність, життя особи, здоров'я особи, покарання, тілесні ушкодження.*

Постановка проблеми. Людина, її життя та здоров'я в усі часи існування людства були найвищою цінністю держави. Збереження, зміцнення й охорона життя та здоров'я ставили ціллю правлячі уряди всіх часів, про що свідчать численні залишки правових зведень, які ми розглянемо нижче в нашій статті.

Сьогодні Основний Закон нашої держави визнає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю [1]. З урахуванням ст. 3 Конституції України слід зазначити, що вищезазначені блага є цілеспрямованим змістом та спрямованістю нашої держави.

Звісно ж, для того щоб зазначені норми Конституції України носили не лише декларативний характер, а й були реалізовані в суспільстві, чинне законодавство України повинно містити досить розгалужену систему норм у частині охорони життя та здоров'я людини.

У контексті викладеного слід звернути увагу, що сьогодні різні галузі права містять положення щодо захисту здоров'я та життя особи. Проте найбільш дієвою галуззю в окресленій частині є галузь кримінального права. Кримінальний кодекс України (далі – КК України) містить низку норм, що охороняють значуще благо нашої держави, а саме життя та здоров'я людини, законодавець навіть цілий окремий розділ присвятив охороні життя та здоров'я людини – Розділ II «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи».

© Гога А. М., 2021
artem.sokol@ukr.net

Попри це варто зазначити, що розміщені в згаданому розділі кримінальні правопорушення є різними за ступенем тяжкості. До 1 липня 2020 року визнавалися злочином усі суспільно небезпечні винні діяння (дії або бездіяльність). У свою чергу, всі злочини поділялись на невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі.

Сьогодні ж, із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 20.12.2019 № 2617 [2] та Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень”» від 17.06.2020 № 720 [3], була прийнята нова редакція КК України, відповідно до якої всі суспільно небезпечні діяння тепер мають назву «кримінальні правопорушення», які, у свою чергу, поділяються на кримінальні проступки та злочини.

Ураховуючи аспект нашого дослідження, вважаємо за необхідне зазначити, що кримінальні проступки проти життя та здоров'я особи складають 20 % від загальної кількості кримінальних правопорушень, а саме:

- 1) умисне легке тілесне ушкодження (ч. 1, 2 ст. 125 КК України);
- 2) побої та мордування (ч. 1 ст. 126 КК України);
- 3) погроза вбивством (ч. 1 ст. 129 КК України);
- 4) розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 132 КК України);
- 5) примушування до стерилізації без добровільної згоди потерпілої особи (ч. 4 ст. 134 КК України);
- 6) ненадання допомоги хворому медичним працівником (ч. 1 ст. 139 КК України);
- 7) насильницьке донорство (ч. 1 ст. 144 КК України) [4].

У зв'язку з цим розділ II КК України зазнав змін, зокрема змінив свою назву на «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи», що, на наш погляд, є цілком правильним.

Аналізуючи викладені статті, ми помітили певну нелогічну послідовність розміщення відповідних частин у ст. 134 КК України. Загалом законодавець викладає відповідні частини однієї статті, починаючи з найменш небезпечної диспозиції, за яку передбачено найменше покарання (їй присвоюється назва «Частина 1»), інші диспозиції подає зі зростанням тяжкості суспільно небезпечного діяння й покарання за нього. Однак у ст. 134 КК України законодавець у перших трьох частинах розмістив злочини, а в четвертій – кримінальний проступок, що, на нашу думку, є не зовсім правильним, адже таким чином порушується структура викладення норм статті. У цьому випадку доречно було б викласти в ч. 1 ст. 134 КК України диспозицію: «Примушування до стерилізації без добровільної згоди потерпілої особи», а після неї інші, зберігаючи їх послідовність.

Узагалі відповідно до ч. 1 ст. 12 КК України кримінальним проступком є діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у вигляді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі [4]. Тобто це діяння є не таким небезпечним для суспільства загалом та для кожної людини зокрема, як злочин. Проте згадаймо зазначене на початку нашого дослідження конституційне положення, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю держави». Оскільки кримінальні правопорушення, розміщені в Розділі II КК України, посягають головним чином на життя та/або здоров'я людини, на нашу думку, недоречним є розміщення у вказаному розділі кримінальних проступків. Однак для того, щоб підтвердити чи спростувати нашу тезу, вважаємо за необхідне здійснити короткий екскурс в історію українського законодавства в частині кримінально-правової охорони життя та здоров'я людини.

Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Ретроспективний аналіз відповідальності за кримінальні проступки проти життя та здоров'я людини є предметом досліджень багатьох учених. Зокрема, окресленому питанню присвячені праці таких науковців, як А. Беніцький, А. Гаркуша, М. Котляр, О. Мироненко, П. Музиченко, К. Новак, К. Новікова, В. Тацій, В. Шаблистий, В. Лень.

Метою статті є аналіз історичних етапів розвитку кримінально-правової охорони життя та здоров'я людини на території України.

Виклад основного матеріалу. Перш за все слід зазначити, що злочини проти життя та здоров'я людини є одними з найстаріших у кримінальному праві України, зокрема вбивство та заподіяння шкоди здоров'ю.

Загалом заборона на вбивство й побиття була одним із перших табу в людській культурі. Багато в чому це пов'язано з необхідністю відтворювати й зміцнювати суспільство. Безкарність за вбивства й тяжкі тілесні ушкодження загрожувала людству винищенням, тому з самого початку ці суспільно небезпечні дії засуджувалися й заборонялися в місцевих громадах, племенах. Із формуванням більших людських спільнот аж до державних асоціацій таке табу прийняло форму закону, обов'язкового для всіх її членів.

У правовій доктрині виділяють декілька етапів становлення законодавства в окресленій частині охорони життя та здоров'я людини. Першим етапом є період звичаєвого (неписаного) кримінального права, який застосовувався, як правило, у рамках звичаїв і традицій. Зауважимо, що перші написані законодавчі акти систематизували сукупність норм поведінки, а заборони склалися на основі загальноновизнаних норм моралі та звичаїв, формалізованих і закріплених у законах. Джерела архаїчного права вирізнялися своєю примітивністю. Вони не розрізняли кримінальне законодавство, не містили визначення поняття та ознак злочину, класифікації злочинів та покарань. Християнські релігійні норми та норми канонічного права мали надзвичайний вплив на розвиток правової системи. Вони регулювали широкий спектр суспільних відносин, включаючи кримінальні. Зокрема, проаналізувавши Біблію та інші релігійні джерела, ми знаходимо вираження релігійних догматів у майбутніх кримінальних законах. Більшість усіх відомих заповідей Божих, які хоча і є моральними нормами і в яких вимоги формулювались в абстрактній формі, відтворювались у світських правових актах різних часів.

Першим документом, який регулював відносини між людьми й захищав життя та здоров'я, є «Закон руський», складений у період «військової демократії» V-VI століть [5, с. 132]. Із договорів великих князів Олега (911 р.) й Ігоря (945 р.) з греками видно, що «Руській правді» передував «Закон руський». Текст його не зберігся. Дослідники вважають, що це міг бути не законодавчий акт, а загальноприйнятий на Русі звичай, на якому ґрунтувалися князівські договори [6, с. 276].

«Руська правда» стала першим і найвідомішим систематизованим законодавчим актом Київської Русі, її положення ґрунтувалися в основному на звичаях. Створення цього законодавчого акта припадає на другий етап, який пов'язаний із виникненням писемності й появою законодавства.

Розвиток кримінальної відповідальності за умисне заподіяння тяжкої шкоди здоров'ю починається з «Руської правди». У цьому документі визначено всього два види злочинів – злочини проти особистості й злочини проти власності. Традиційна редакція «Руської правди», як уже було сказано, не знає поділу тілесних ушкоджень на види, на відміну від чинного законодавства України про кримінальну відповідальність (за умисне та з необережності, а також легке, середнє й тяжке ушкодження).

Отже, «Руська правда» як перший кодекс давньоруського права, який зберігся до нашого часу, заклала основи правового захисту життя та здоров'я людини, що знайшло свій розвиток у наступних кодифікованих правових актах.

Після втрати Київською Руссю політичної незалежності українські землі ввійшли до складу Князівства Литовського, головним законодавчим актом якого був Литовський статут у версіях 1529, 1566, 1588 рр. [7, с. 98].

У першій редакції Литовський статут, як і «Руська правда», установлює грошові штрафи на користь князя за вбивство та інші злочини, які в Київській Русі каралися кримінальним штрафом [7, с. 103].

Поступово під впливом польського та німецького законодавства ставлення до покарання трансформується. Друга й третя редакції Литовського статуту передбачали смертну кару за вбивство; тілесні покарання – за заподіяння собі шкоди та позбавлення волі – за заподіяння шкоди: «Якщо чийсь шляхетський дім був навмисно, примусово атакований або нападений і хтось був убитий у цьому будинку, зловмисник піддається смертній карі разом зі своїми співучасниками. У цьому випадку голова повинна бути оплачена відповідно до стану вбитого вдвічі більше. А якщо зловмисник когось поранив, то лише він сам засуджений до смертної кари, а його співучасники – до ув'язнення на дні башти як злочинці протягом року та шести тижнів. А коли, жорстоко перебігши або напавши, він нікого не поранив і не вбив, а залишив ознаки насильства чи заподіяння шкоди, тоді лише 12 рублів за насильство будуть платити гроші, а також компенсацію збитків» [8, с. 56].

Тож ми бачимо, що після входження українських земель до складу Князівства Литовського й дії Литовського статуту на території України поступово під впливом польського й німецького права відбувається трансформація відносин до покарання й відхід від гуманістичних принципів «Руської правди». Зокрема, практикуються такі суворі покарання, як смертна кара та позбавлен-

ня волі. Із XVI ст. спостерігаються перші згадки (якщо можна так назвати) кримінальних проступків. Про це свідчить таке: «Якщо хтось жорстоко перебігши або напавши, нікого не поранив і не вбив, а залишив ознаки насильства чи заподіяння шкоди, тоді лише 12 рублів за насильство будуть платити гроші, а також компенсацію збитків». Можна провести аналогію вказаного з чинним законодавством, коли, наприклад, за вчинення легких тілесних ушкоджень передбачене покарання у вигляді штрафу або громадських чи виправних робіт.

Формування відповідних галузей юридичної науки відбувається після заснування в середині XIX століття університетів, які створили юридичні факультети. Воно починається з прийняття Військового артикула Петра I (1715 р.). Після його скасування набрало чинності Кримінальне укладення 1903 року. У цьому укладенні злочини, які заподіюють шкоду здоров'ю, зібрані в главі 23 під заголовком «Про тілесні ушкодження і насильство над людиною», яка складалася з 14 статей. Серед злочинів проти здоров'я виділено склад тілесних ушкоджень, які залежно від тяжкості наслідків поділялися на тяжкі, досить тяжкі й легкі. Виділено дев'ять можливих ознак «досить серйозного тілесного ушкодження»: втрата зору, слуху, мови, рук, ніг, репродуктивних частин тіла, непоправне спотворення особи, небезпечні для життя порушення здоров'я та психічні захворювання. При цьому покарання за діяння збільшилися – із восьми років каторжних робіт до десяти років з урахуванням підвищеного ступеня суспільної небезпеки цього виду насильницького посягання [9, с. 137].

Укладення 1903 року також уточнило критерії тяжких тілесних ушкоджень, а саме наявність небезпечних для життя порушень здоров'я, які були постійними або тимчасовими: «порушувала відправку органу тіла». Усі інші порушення здоров'я були визнані легкими тілесними ушкодженнями, а покарання за їх завдання – тюремне ув'язнення.

Узагальнюючи сказане про Кримінальне укладення 1903 року, відзначимо, що кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи тих часів, на відміну від сучасних, не поділялись на кримінальні проступки та злочини, про що свідчить вид покарання, що, на нашу думку, є цілком правильним.

До четвертого етапу формування законодавства про відповідальність за умисне заподіяння тяжкої шкоди здоров'ю відносять епоху радянського кримінального права, історично з 1917 року. Під час Жовтневої революції та громадянської війни не було кримінальних кодексів і було відносно небагато кримінальних законів, у яких визначається відповідальність за різні злочини проти особи. Травма була визнана судом тяжким злочином і суворо каралася. Заподіяння тілесних ушкоджень у цей період згадувалося в ряді особливих розпоряджень Ради робітничих і селянських депутатів [10, с. 190].

Питання про відповідальність за злочини проти здоров'я людини у вітчизняному кримінальному праві XX століття в різні періоди розглядалося неоднозначно. На наш погляд, найбільший теоретичний інтерес і практичне значення для аналізу такого складу злочину становить законодавство саме цього періоду як найближче до сучасного в часі й духовно-ідеологічному плані.

Так, у контексті викладеного слід розглянути Кримінальний кодекс УРСР 1922 року, Особлива частина якого містила п'ять глав «Злочини проти життя, здоров'я, свободи і гідності особистості». Вона була поділена на п'ять розділів: убивство, тілесні ушкодження й насильство над людиною, залишення в небезпеці, сексуальні злочини та інші посягання на людину та її гідність. У розділі «Травми і насильство над людиною» всі травми були поділені на тяжкі, менш тяжкі й легкі.

Система тілесних ушкоджень, закріплена в розділі 2 «Травми і насильство по відношенню до людини», була досить чіткою й за своєю структурою наближена до сучасного Кримінального кодексу України.

Кримінальний кодекс УРСР 1922 року прямо не визначав легких тілесних ушкоджень. Однак з урахуванням концепції тяжкого та менш тяжкого тілесного ушкодження передбачалося, що легке тілесне ушкодження – це ушкодження, яке не загрожує життю та спричиняє короточасний розлад здоров'я або не пов'язане з розладом здоров'я, але спричиняє порушення анатомічної цілісності тканин. Удари, побої або інші насильницькі дії, що спричиняють фізичний біль, також були віднесені до тілесних ушкоджень [11, с. 201].

У наступній редакції Кримінального кодексу УРСР 1927 року система норм про тілесні ушкодження подібна до тієї, яка була визначена в Кримінальному кодексі УРСР 1922 р.

Тяжким тілесним ушкодженням вважається тілесне ушкодження, що спричинило втрату зору, слуху або будь-якого органу, непоправне спотворення обличчя, психічне захворювання або інший розлад здоров'я в поєднанні зі значною інвалідністю [11, с. 201].

Серед легких тілесних ушкоджень КК УРСР 1927 року виділив тілесні ушкодження, які спричинили порушення здоров'я, і не завдавали їх [11, с. 202].

Кримінальний кодекс Української РСР 1960 року фактично зберіг усі досягнення попередніх кодексів про кримінально-правовий захист здоров'я людини, увівши ще більш суворі

покарання за такі суспільно небезпечні посягання. Продовжувала діяти триступенева система поділу тілесних ушкоджень на тяжкі, середні й легкі, які, у свою чергу, поділялися на легкі, що викликали короткочасне порушення здоров'я або легку інвалідність і без таких наслідків.

Проаналізувавши вид покарання за злочини проти життя та здоров'я (слід звернути увагу на формулювання законодавця «Злочини») в КК України 1960 року, ми бачимо, що за всі злочини, окрім «побої та мордування», «примушування жінки до вчинення абортів», «залишення в небезпеці», «ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя становищі», «ненадання допомоги хворому особою медичного персоналу», було визначено покарання у вигляді позбавлення волі.

Крім цього, у контексті викладеного слід зазначити думку А. Г. Гаркуші, яка у своєму дослідженні наголошує на необхідності визнати побої та мордування злочином та посилити кримінальну відповідальність за вказані діяння, адже фактично в КК України 1960 року побої та мордування є частиною (видом) легких тілесних ушкоджень, за які існував вид покарання – позбавлення волі [12, с. 315].

Із цього приводу А. Г. Гаркуша та В. В. Лень зазначають, що норми, які передбачають відповідальність за побої й мордування, у кримінальних законах інших країн викликають як теоретичний, так і практичний інтерес. Разом із тим для використання позитивного досвіду зарубіжних країн у сфері кримінально-правової охорони певних суспільних відносин завжди потрібно враховувати всі «за» і «проти». Переконані, слід враховувати всі важливі складові, зокрема національний законодавчий досвід, традиції й навіть ментальність [13, с. 106].

Беручи до уваги викладене, вважаємо за доцільне легкі тілесні ушкодження, побої та мордування віднести саме до злочинів, за які передбачити покарання у вигляді позбавлення волі.

П'ятий етап в історії українського права почався з ухвалення 2001 року чинного Кримінального кодексу України. У ньому норми щодо злочинів проти життя та здоров'я особи містяться в розділі II Особливої частини «Злочини проти життя і здоров'я». Цей розділ чомусь розміщений після розділу «Злочини проти основ національної безпеки України», що, на наш погляд, є дещо суперечливим, оскільки в Україні саме людина, її життя та здоров'я є найбільшою цінністю держави, а не основи національної безпеки.

Висновки. Отже, резюмуючи викладений матеріал, можемо відзначити таке. По-перше, безперечно, що кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я (і кримінальні проступки, і злочини) були й залишаються найнебезпечнішим і, на жаль, широко розповсюдженим злочином, що посягає на невід'ємне право людини – право на життя та здоров'я.

По-друге, із ретроспективного аналізу відповідальності за кримінальні проступки проти життя та здоров'я особи ми простежуємо, що із XVI ст. законодавець починає більш гуманно підходити до виду покарання за завдання різного ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. Більш наближений до сучасності КК України 1960 року не містив розмежування кримінальних проступків та злочинів, а за вчинення легких тілесних ушкоджень (які зараз є кримінальним проступком) у ньому передбачалось покарання у вигляді позбавлення волі. Відповідно до сучасного розмежування вчинення зазначених діянь визнається злочином. Тож, на нашу думку, необхідним є перегляд виду та міри покарання за вчинення окремих кримінальних проступків, таких як умисне легке тілесне ушкодження, а також побої та мордування (вид легких тілесних ушкоджень), оскільки в історичному ланцюжку відсутність такого покарання, як позбавлення волі, за вчинення викладених вище кримінальних правопорушень є новелою, що не зовсім правильно та доречно.

По-третє, вважаємо за необхідне Розділ II «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи» розмістити першим в Особливій частині КК України, з урахуванням положення ст. 3 Конституції України.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. Дата оновлення 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»: Закон України № 2617 від 20.12.2019 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2019, №17, ст. 71. Дата оновлення 20.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text>.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»: Закон України від 17.06.2020 року.

Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 47, ст. 408. Дата оновлення 17.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720-20#Text>.

4. Кримінальний кодекс України: Закон України № 720 від 05.04.2001 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131. Дата оновлення 30.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

5. Мироненко О. М. Українське державотворення: невitreбуваний потенціал. Київ, 1997. 637 с.

6. Котляр М.Ф. Договори Київської Русі з Візантією / Енциклопедія історії України: Т. 2. Редкол: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: В-во «Наукова думка», 2004. 688 с.

7. Історія держави і права України: Академічний курс: У 2 т.: Підручн. для студ. юридичн. спец. вузів/ Ред. В.Я. Тацій, А.Й.Рогожин; Академія правових наук України, Нац. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого. Київ: Ін. Юре. 2000. Т.1. 2000. 646 с.

8. Музиченко П. Історія держави і права України: Навчальний посібник/ 5-те вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2006. 437 с.

9. Беніцький А.С. Відповідальність за причетність до злочину та співучасть у злочині згідно з кримінальним законодавством Російської Імперії (друга половина XIX – початок XX століття) / Інформація і право, № 3(9), 2013. С. 135-143.

10. Новікова К.А. Деякі питання караності злочинів проти життя та здоров'я особи / Вісник Асоціації кримінального права України, 2016, № 2(7). С. 187-192.

11. Новак К. М. Основні особливості Кримінального кодексу УСРР 1922 р. / Теорія та практика сучасної юриспруденції: матеріали I Всеукр. наук. конф., Харків, 15 берез. 2013 р.-15 квіт. 2013 р. Xfhrrsd, 2013. С. 201-202.

12. Гаркуша А.Г. Досвід країн пострадянського простору у сфері правового регулювання відповідальності за побої і мордування / Центральнотрадянський правничий часопис. Спеціальний випуск. №1. 2011. С. 314-317.

13. Гаркуша А.Г., Лень В.В. Побой і мордування у кримінальному праві та законодавстві: монографія / А.Г. Гаркуша, В.В. Лень. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 129с.

Надійшла до редакції 23.02.2021

References

1. Benitskiy A.S. (2013). Vidpovidalnist za prichetnist do zlochinu ta spivuchast u zlochini zgidno z kriminalnim zakonodavstvom Rosijskoyi Imperiyi (druga polovina XX stolittya – pochatok XX stolittya [Responsibility for involvement in the crime and complicity in the crime in accordance with the criminal law of the Russian Empire (second half of the XIX - early XX century)]. Informacziya i pravo, 3, 135-143. [in Ukrainian].

2. Harkusha A.G., Len V.V. (2018). Poboyi i morduvannya u kriminalnomu pravi ta zakonodavstvi: monografiya [Beatings and beatings in criminal law and legislation]. Dnipro: Dnipropetrovskij derzhavnij universitet vnutrishnikh sprav. [in Ukrainian].

3. Harkusha A.G. (2011). Dosvid krayin postradyanskogo prostoru u sferi pravovogo reguluyannya vidpovidalnosti za poboyi i morduvannya [The experience of the post-Soviet countries in the field of legal regulation of liability for beatings and beatings]. Czentralnoukrayinskij pravnichij chasopis. Speczialnij vipusk, 1, 314-317. [in Ukrainian].

4. Tacy V.Y., Rogozhyn A.I. (2000). Istoriya derzhavi i prava Ukrayini: Akademichnij kurs [History of State and Law of Ukraine: Academic course]. Kyiv: In. Yure. [in Ukrainian].

5. Konstitucziya Ukrayini [Constitutional of Ukraine]. (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukrainian].

6. Kotlyar M.F. (2004). Dogovori Kiyivskoyi Rusiz Vizantiyeyu [Treaties of Kievan Rus with Byzantium]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].

7. Kriminalnij kodeks Ukrayini [Criminal Code of Ukraine]. (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. [in Ukrainian].

8. Myronenko O.M. (1997). Ukrayinske derzhavotvorennya: nevitrebuvaniy potentsial. Kyiv. [in Ukrainian].

9. Myzychenko P. (2006). Istoriya derzhavi i prava Ukrayini [Istoriya derzhavi i prava Ukrayini]. Kyiv: Znannya. [in Ukrainian].

10. Novak K.M. (2013). Osnovni osoblivosti Kriminalnogo kodeksu USRR 1922 r. [The main features of the Criminal Code of the USSR in 1922]. Teoriya ta praktika suchasnoyi yurisprudencziyi. 201-202. [in Ukrainian].

11. Novikova K.A. (2016). Deyaki pitannya karanosti zlochiniv proti zhittya ta zdorovya osobi [Some issues of punishment of crimes against life and health of a person]. Visnik Asocziacziyi kriminalnogo prava Ukrayini, 2(7), 187-192. [in Ukrainian].

12. Zakon Ukrayini pro vnesennya zmin do deyakikh zakonodavchikh aktiv Ukrayini u zvyazku z

prijnyattam Zakonu Ukrayini «Pro vnesennya zmin do deyakikh zakonodavchikh aktiv Ukrayini shhodo sproshhennya dosudovogo rozsliduvannya okremikh kategorij krimi`nalnikh pravoporushen». [Law of Ukraine on Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine in Connection with the Adoption of the Law of Ukraine “On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning Simplification of Pre-trial Investigation of Certain Categories of Criminal Offenses”] (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text>.

13. Zakon Ukrayini pro vnesennya zmin do deyakikh zakonodavchikh aktiv Ukrayini u zvyazku z prijnyattam Zakonu Ukrayini «Pro vnesennya zmin do deyakikh zakonodavchikh aktiv Ukrayini shhodo sproshhennya dosudovogo rozsliduvannya okremikh kategorij kriminalnikh pravoporushen» [Law of Ukraine on Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine in Connection with the Adoption of the Law of Ukraine “On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning Simplification of Pre-trial Investigation of Certain Categories of Criminal Offenses”] (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720-20#Text>.

SUMMARY

Artem M. Goga. Retrospective analysis of the liability for criminal offenses against individual's life and health. The article is devoted to a comprehensive study of the retrospective analysis of the responsibility of criminal offenses against life and health. The author highlights the historical development of legislation in the field of liability for criminal offenses against life and health. It has been established that the first stage in the formation of legislation in the field of liability for criminal offenses against life and health of a person is the period of customary law, but the process of legislation is currently underway in the study area. In particular, the last significant changes in the domestic criminal law took place on June 17, 2020, in connection with which criminal offenses began to be divided into crimes and criminal offenses. The author proved the relevance of the research topic, as criminal offenses against life and health of a person account for 20% of the total number of criminal offenses. Emphasis is placed on the need to review the type of punishment and to attribute certain criminal offenses to crimes, in particular such criminal offenses as beatings and beatings and light bodily harm. This is arguably confirmed by the author in the article, as taking into account the historical development and the retrospective aspect of the formation of liability for criminal offenses against life and health. In particular, this is confirmed by the fact that the previous version of the Criminal Code of Ukraine (1960) provided for criminal liability in the form of imprisonment for the commission of these criminal offenses. In addition, in most developed foreign countries, these criminal offenses are recognized, in accordance with the sanction, a crime. The solution to this problem, according to the author, is proposed by amending the relevant regulations governing the liability of criminal offenses against life and health.

Keywords: *Criminal misconduct, liability, life of a person, health of a person, punishment, bodily injuries.*